

Redakcja: Grzegorz Gil (dyrektor IEŚ), Anton Saifullayeu
(zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji),
Spasimir Domaradzki, Bartłomiej Krzysztan, Damian Szacawa,
Agata Tatarenko

Nr 1608 (113/2026) | 05.05.2026

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Anton Saifullayeu

Polityka Białorusi. Przegląd informacyjno-analityczny (kwiecień 2026)

Kwestie bezpieczeństwa

Sytuacja w sferze bezpieczeństwa regionalnego oceniana jest w Mińsku jako „stabilnie napięta”, a ogólny trend jako „negatywny”. Nie ma jednak oznak wskazujących na przygotowania do operacji wojskowej z terytorium Białorusi. W retoryce reżimu coraz silniej akcentowany jest dalszy wzrost napięcia, choć jednocześnie sam Mińsk pozycjonuje się jako strona opowiadająca się za deeskalacją. Według ministra obrony Wiktora Chrenina „napięcie nadal rośnie zarówno w Europie Wschodniej, jak i na Bliskim Wschodzie”, podczas gdy działania Mińska na rzecz deeskalacji „nie spotykają się z odzewem”¹.

Rosyjska obecność wojskowa utrzymuje się na dotychczasowym poziomie – około 2000 osób. Nie obserwuje się zwiększania sił. W odniesieniu do systemu rakietowego „Oresznik” (lotnisko Kryczew) widoczne są oznaki rozbudowy infrastrukturalnej oraz rozwoju szkoleniowo-technicznego, bez potwierdzenia obecności samych wyrzutni.

Sytuacja na granicach stabilizuje się, ale pozostaje nierównomierna. Na kierunku ukraińskim po marcowym szczycie związanym z ukraińskimi uderzeniami na rosyjską infrastrukturę na Morzu Bałtyckim intensywność przelotów bezzałogowych statków powietrznych (BSP) przez Białoruś spadła: w kwietniu odnotowano 37 naruszeń wobec 113 w marcu². Kijów nadal podtrzymuje narrację o zagrożeniu z terytorium Białorusi³. Jednocześnie Państwowa Służba Graniczna Ukrainy wskazuje na brak znaczących przemieszczeń sprzętu i personelu przy granicy.

Na kierunku polskim obserwuje się niemal całkowity spadek presji migracyjnej: od 1 do 29 kwietnia odnotowano 14 prób przekroczenia granicy, a po 17 kwietnia – 0 (na podstawie danych Straży Granicznej). Główna presja migracyjna przesunęła się na Łotwę, gdzie od 1 do 29 kwietnia odnotowano 1502 próby (na podstawie danych Valsts robežsardze). Na kierunku litewskim utrzymuje się kryzys graniczny. Kluczową kwestią pozostaje formuła kontaktów dyplomatycznych, gdyż Wilno uzależnia kontakt z reżimem od warunków politycznych. Na granicy nadal występują epizody przemytu, w tym z wykorzystaniem BSP i balonów.

Polityka zagraniczna i sytuacja geopolityczna wobec Białorusi

20 kwietnia Alaksandr Łukaszenka udzielił wywiadu amerykańskiemu dziennikarzowi RT (Russia Today) Rickowi Sanchezowi⁴. Sam wybór formatu wywiadu i tego medium wskazuje na wzmożone zainteresowanie Moskwy białorusko-amerykańskim specjalnym kanałem negocjacyjnym. Prowadzący kilkakrotnie naprowadzał Łukaszenkę na kwestie wrażliwe dla Moskwy: rozmowy Mińska z USA, możliwość „wielkiego układu” i spotkania z Donaldem Trumpem oraz ryzyko posłużenia się Białorusią przeciwko Rosji. Łukaszenka wykorzystał rozmowę jako sygnał do rosyjskiej publiczności, podkreślając, że dialog z Waszyngtonem nie jest prowadzony „przeciwko Rosji”, a specjalny kanał białorusko-amerykański może być użyteczny także dla kontaktów USA–Rosja. Jednocześnie zaznaczył, że rozmowy z USA nie są również wymierzone w Chiny, ponieważ po wprowadzeniu zachodnich sankcji to Rosja i Chiny „otworzyły drzwi” Białorusi. Wywiad wskazuje na rosnącą polityczną pewność Łukaszenki w kontekście rezultatów operacji USA i Izraela przeciwko Iranowi oraz ich znaczenia dla reżimu

¹ Zob. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/26980957> [4.05.2026].

² Zob. <https://isans.org/analysis/belarus-review/belarus-review-by-isans-may-4-2026.html>; <https://isans.org/analysis/belarus-review/belarus-review-by-isans-april-27-2026.html>; <https://isans.org/analysis/belarus-review/belarus-review-by-isans-april-20-2026.html>; <https://isans.org/analysis/belarus-review/belarus-review-by-isans-april-7-2026.html> [4.05.2026].

³ Zob. <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukrayina-pomitila-spetsifichnu-aktivnist-177724789.html>;
<https://www.dw.com/ru/zelenskij-predostereg-belarus-ot-ucastia-v-vojne-protiv-ukrainy/a-76839500> [4.05.2026].

⁴ Zob. https://www.youtube.com/watch?v=kbuorvB_lIU [4.05.2026].

białoruskiego. W praktyce oznacza to, że Mińsk może prowadzić z USA twardsze negocjacje, traktując sankcje i więźniów politycznych transakcyjnie, przy zachowaniu deklaracji, że nie planuje wojny przeciwko Polsce i Litwie, choć w razie zagrożenia użyje „wszystkiego, co mamy”.

Centralnym wydarzeniem stała się **wymiana na granicy białorusko-polskiej** w formule „5 za 5”, przeprowadzona 28 kwietnia ([„IEŚ Brief”, nr 3](#)). W przygotowaniu operacji uczestniczyły służby specjalne Polski i Białorusi, a także – według oświadczeń KGB – służby siedmiu państw, w tym USA, Rosji, Rumunii i Mołdawii.

Białoruś przekazała Polsce Andrzeja Poczobuta, Grzegorza Gawła, Tomasza Berozę oraz dwóch pracowników wywiadu mołdawskiego działających w Rosji. Polska przekazała Aleksandra Butiagina, Ninę Popową, byłego zastępcę dyrektora mołdawskiej Służby Informacji i Bezpieczeństwa Alexandru Balana, Uładzislaua Nadziejkę oraz, prawdopodobnie, kazachskiego dyplomatę Anuara Bakibaja.

Precedensowy charakter – z uwagi na położenie białoruskiej emigracji politycznej – miała deklaracja Andżeliki Borys i Andrzeja Poczobuta o możliwości jego powrotu na Białoruś. Nie opublikowano jednak żadnego oficjalnego dekretu ani innego dokumentu dotyczącego umorzenia postępowania karnego przeciwko Poczobutowi, a jego status prawny w realiach reżimu pozostaje niepewny – tak jak w przypadku innych białoruskich więźniów politycznych. Prorosyjskie skrzydło reżimu uruchomiło narracje propagandowe, przedstawiając Poczobuta jako „przekonanego ekstremistę, polskiego szowinistę”⁵.

Według oświadczeń białoruskiego KGB operacja była przygotowywana przez około rok i początkowo chodziło wyłącznie o kanał między Polską a Białorusią. Komentując wymianę, KGB zadeklarowało gotowość Białorusi do uregulowania kwestii spornych na podstawie dialogu i kompromisu⁶.

W odróżnieniu od standardowej praktyki wymiany więźniów między służbami specjalnymi, wymiana przeprowadzona 28 kwietnia odbyła się przy szerokiej oprawie informacyjnej, zapewnionej przez media i polityków. Tym samym operacja pokazała skuteczność kanału negocjacyjnego USA z Białorusią, a także zasygnalizowała możliwość ograniczonej deeskalacji w relacjach Mińska z Warszawą. Jednocześnie bezpośredni rozmówca Łukaszenki w tych negocjacjach, specjalny wysłannik prezydenta USA John Coale podkreślił, że początkowo strona białoruska odniosła się do idei wymiany bez entuzjazmu, co świadczy o sprzeczności podejść wewnątrz reżimu⁷. Ponadto wydaje się, że idea wymiany Poczobuta nie była gestem „dobrej woli” Mińska, lecz decyzją zapadłą wtedy, gdy ukształtował się pakiet wymiany z udziałem osób istotnych dla reżimu⁸.

Uwolnienie Poczobuta ma przy tym szczególne znaczenie symboliczne. Należał on do najbardziej rozpoznawalnych więźniów politycznych na Białorusi, a jego sprawa przez lata pozostawała jednym z głównych obciążeń w relacjach polsko-białoruskich.

Wymiana ta pokazała skuteczność współpracy polsko-amerykańskiej w sprawie Białorusi. Problem pozostaje jednak złożony. W szczególności położenie kresu represjom jest dla reżimu kwestią problematyczną. Wskazuje to, że przynajmniej w krótkiej perspektywie utrzymana zostanie taktyka selektywnych uwolnień, w ramach której pojedyncze sprawy są wykorzystywane jako narzędzie negocjacyjne, podczas gdy zasadnicza struktura kontroli politycznej pozostaje nienaruszona.

Zapowiadany przez Johna Coale'a przyjazd do Mińska w maju oraz oczekiwania dotyczące uwolnienia kolejnej grupy więźniów politycznych wskazują, że kanał negocjacyjny pozostaje aktywny.

⁵ Zob. <https://t.me/shpakouski/8071> [4.05.2026].

⁶ Zob. <https://ctv.by/news/obshchestvo/belarus-i-polsha-obmenyalis-zaderzhannymi-podrobnosti-operacii-rasskazali-v-kgb> [4.05.2026].

⁷ Zob. <https://tvn24.pl/polska/uwolnienie-andrzeja-poczobuta-john-coale-cisnelismy-cisnelismy-no-i-w-koncu-alkasandr-lukaszenka-sie-zgodzil-st9026033> [4.05.2026].

⁸ W odniesieniu do: <https://belta.by/society/view/tertel-mezhdu-belarusiju-i-polshej-idet-dialog-my-dostignem-rezultata-755945-2025/>; <https://www.pap.pl/aktualnosci/premier-oprocz-poczobuta-uwolniony-duchowny-grzegorz-gawel-i-obywatel-bialoruski-ktory> [4.05.2026].

Sankcje i kryptowaluty

23 kwietnia Unia Europejska przyjęła nowy pakiet sankcji wobec Białorusi, rozszerzając ograniczenia w kilku obszarach, w tym w przemyśle, transzycie, usługach, aktywach kryptowalutowych, cyfrowym rublu oraz mechanizmach przeciwdziałania obchodzeniu sankcji. Formalnym uzasadnieniem nowego pakietu jest sytuacja na Białorusi oraz udział tego państwa w rosyjskiej agresji na Ukrainę. W treści dokumentu wyraźnie dominuje jednak logika przeciwdziałania obchodzeniu sankcji oraz ograniczania wsparcia dla rosyjskiej maszyny wojennej. Wątek sytuacji wewnątrzpolitycznej na Białorusi wybrzmiewa znacznie słabiej i ma raczej charakter uboczny⁹.

Jednak na tle presji sankcyjnej, w tym w sektorze kryptowalut, Białoruś nadal rozwija własną krajową infrastrukturę kryptowalutową, dążąc do utworzenia suwerennego centrum rozliczeń i obrotu tym aktywem. Narodowy Bank planuje uruchomienie białoruskiego cyfrowego rubla w drugiej połowie 2026 r., a przygotowania do operacji pilotażowych mają zostać zakończone do 1 lipca. Jednocześnie kraj pracuje nad wprowadzeniem kryptobanków. Według Narodowego Banku instytucje te będą mogły działać z 26 kryptowalutami. Kryptobanki będą uprawnione do wykonywania do 11 rodzajów operacji, w tym przechowywania aktywów, wymiany, udzielania pożyczek zabezpieczonych kryptowalutami, stakingu oraz emisji własnych tokenów¹⁰.

Działania wewnętrzne, sytuacja w gospodarce, polityka kadrowa

W polityce wewnętrznej istotne miejsce zajęły podróże Łukaszenki do regionów dotkniętych katastrofą w Czarnobylu z 1986 r.: do obwodu homelskiego (24-27 kwietnia) i obwodu mohylewskiego (14 kwietnia). Na tle 40. rocznicy katastrofy sama tematyka czarnobylska wybrzmiewała jednak w ograniczonym zakresie. Główny akcent położono na bieżącą sytuację regionów południowo-wschodnich, rolnictwo i poszukiwanie rentownych projektów.

Podczas tzw. republikańskiego subotnika Łukaszenka odwiedził budowany gmach Narodowego Muzeum Historycznego¹¹. Obiekt ten ma utrwalić model pamięci historycznej zgodny z ideologicznym kanonem reżimu, z wyraźnym przesunięciem akcentów na państwowość okresu Łukaszenki oraz ciągłość z okresem sowieckim i postsowieckim. Łukaszenka liczy na otwarcie muzeum w tzw. Dniu Jedności Narodowej 17 września – święto wprowadzone przez reżim w 2021 r.

O istnieniu długofalowych planów oddziaływania na wartości świadczy przyjęcie *Strategii informacyjnej państwowej polityki rodzinnej na lata 2026-2030*¹². Dokument przenosi agendę demograficzną i rodzinną z poziomu rozproszonej reklamy społecznej do formatu systemowej pracy ideologicznej. Reżim stawia sobie za cel promowanie małżeństwa, rodzicielstwa i wielodzietności, kształtowanie „mody na rodzicielstwo”, przeciwdziałanie „destrukcyjnym treściom” w środowisku cyfrowym, w tym postawie childfree, oraz ujednoczenie tematyki rodzinnej w mediach państwowych i mediach społecznościowych. Dokument wpisuje się w rosyjski wzorzec ideologiczny, ale jest wyraźnie słabiej zabezpieczony pod względem zasobów – nie przewiduje szerokiego wsparcia w postaci kapitału macierzyńskiego, kredytu rodzinnego czy innych bezpośrednich bodźców.

W tym samym duchu Łukaszenka podpisał szeroką nowelizację *Kodeksu wykroczeń administracyjnych*¹³. Represyjny reżim prawny ustanowiony po 2020 r. nie jest rewidowany. Wśród nowych wykroczeń znalazły się nielegalne operacje z tokenami, naruszenia wymogów dotyczących łączności komórkowej, zakupu samochodów służbowych, a także „propaganda relacji homoseksualnych, zmiany płci, pedofilii i bezdzietności”.

⁹ Zob. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJL_202600513 [4.05.2026].

¹⁰ Zob. <https://belta.by/economics/view/kriptobanki-belarusi-budut-ispolzovat-26-valjut-i-provodit-11-operatsij-kakie-imenno-776879-2026/> [4.05.2026].

¹¹ Zob. <https://belta.by/president/view/lukashenko-na-subbotnike-budet-rabotat-na-ploschadke-natsionalnogo-istoricheskogo-muzeja-776216-2026/> [4.05.2026].

¹² Zob. <https://www.mintrud.gov.by/ru/informatsionnaya-strategiya-semeynoy-politiki-ru> [4.05.2026].

¹³ Zob. <https://president.gov.by/ru/events/podpisan-zakon-ob-izmenenii-kodeksov-po-voprosam-administrativnyj-otvetstvennosti> [4.05.2026].

Gospodarka, zgodnie z danymi Białostatu, przeszła w fazę względnej stabilizacji. Po pierwszym kwartale 2026 r. PKB spadł o 0,4% rok do roku wobec spadku o 1,2% w styczniu-lutym. Nie oznacza to odwrócenia trendu schładzania gospodarki obserwowanego od końca 2023 r., ale daje reżimowi argument do większej pewności siebie¹⁴.

Rada Ministrów wprowadziła także specjalny reżim audytu dla organizacji o „szczególnym znaczeniu gospodarczym”, których wykaz pozostaje niejawny. Audyt będą mogli prowadzić wyłącznie specjaliści wskazani przez Ministerstwo Finansów, a zasady kontroli ograniczają obieg informacji i kopiowanie dokumentów, co wzmacnia państwową kontrolę nad strategicznymi podmiotami¹⁵.

Polityka **represji** zachowuje charakter ciągły, przy czym jej akcenty przesuwają się w stronę sfery wartości, edukacji i relacji międzynarodowych.

Obrońcy praw człowieka poinformowali, że części byłych więźniów politycznych, uwolnionych i przymusowo wydalonych z Białorusi w latach 2025-2026, unieważniono paszporty. Działania te potępiła Grupa Niezależnych Ekspertów ONZ, wskazując na ryzyko ograniczenia swobody przemieszczania się, dostępu do legalnego statusu, pracy i opieki medycznej¹⁶.

Wyraźnie nasiliło się stosowanie ustawodawstwa tzw. „ekstremistycznego”. Sąd Najwyższy uznał Europejski Uniwersytet Humanistyczny w Wilnie za „ekstremistyczny”, co stwarza ryzyko dla studentów, wykładowców i absolwentów podczas podróży na Białoruś (14 kwietnia). Z kolei KGB uznało za „ekstremistyczne” listy kandydatów w wyborach do Rady Koordynacyjnej białoruskiej opozycji. Opublikowano także decyzję KGB o uznaniu za „ekstremistyczne” Białoruskiej Rady Kultury oraz szeregu inicjatyw kulturalnych (24 kwietnia)¹⁷.

Podsumowanie

Sytuacja wokół Iranu oraz umiarkowanie pozytywne sygnały gospodarcze wzmocniły w elitach wyższego szczebla reżimu odczucie pewności siebie, co powoduje ryzyko przecenienia własnych możliwości. W praktyce przekłada się to przede wszystkim na nasilanie działań represyjnych, szczególnie w kwestiach wartości i symboli: odmowę rewizji wydarzeń z 2020 r. oraz presję na środowisko kultury i edukacji. Jednocześnie podstawowy cel Mińska pozostaje niezmienny: dążenie do poszerzenia pola manewru, niedopuszczenie do nadmiernej zależności od Rosji oraz utrzymanie kanału dialogu z USA.

Tekst powstał we współpracy z iSANS

¹⁴ Zob. <https://economy.gov.by/ru/news-ru/view/po-itogam-pervogo-kvartala-ekonomika-priblizilas-k-tselevoj-traektorii-rosta-51226-2026/>; <https://udf.name/news/economic/289914-vvp-belarusi-v-i-kvartale-snizilsja-no-situacija-v-jekonomike-uluchshaetsja.html> [4.05.2026].

¹⁵ Zob. <https://reform.news/minfin-budet-opredeljat-auditorov-dlja-raboty-s-organizacijami-imejushhimi-osobuju-jekonomicheskiju-znachimost> [4.05.2026].

¹⁶ Zob. <https://news.un.org/ru/story/2026/04/1467744> [4.05.2026].

¹⁷ Zob. <https://ru.ehuniversity.lt/novosti/verhovnyj-sud-belarusi-priznal-evropejskij-gumanitarnyj-universitet-ekstremistskoj-organizaczej/>; <https://ru.belsat.eu/92868059/spiski-ks>; <https://reform.news/belaruskaja-rada-kultury-i-rjad-kulturnyh-inicjativ-priznany-jekstremistskimi-formirovanijami-v-belarusi> [4.05.2026].